

Aan de gemeenteraad

Raadsvoorstel

Onderwerp

Strategisch Actieplan Middengebied Zuid-Limburg & aanwending procesmiddelen samenwerking Middengebied

Beslispunt(en)

1. In te stemmen met het Strategisch actieplan Middengebied Zuid-Limburg (Soete2);
2. Kennis te nemen van Uitvoeringsprogramma Middengebied;
3. In te stemmen met de aanwending van de procesgelden Middengebied, zoals die zijn opgenomen in de meerjaren programmabegroting 2020 – 2023;
4. In te stemmen met een jaarlijkse evaluatie van de voortgang samenwerking Middengebied.

Toelichting

Aanleiding / motivering

In de programmabegroting 2020 / meerjarenraming 2021-2023 is onder “Samenwerking Zuid-Limburg” voorzien in een budget van € 75.000, - per jaar voor 2020/2021/2022 (€ 3, - per inwoner) als procesgeld. Dit procesgeld is nodig voor verdere procesmatige invulling van het Uitvoeringsprogramma Middengebied (verder te noemen: UVP).

In dat kader is in de oordeelsvormende begrotingsvorming op 5 november 2019 de toezegging gedaan dat deze middelen eerst zullen worden toegelicht alvorens ze worden aangewend. Het UVP zélf was toen namelijk nog niet gepresenteerd aan de gemeenteraden. In de gemeenteraad van Gulpen-Wittem is tijdens de begrotingsbehandeling een amendement aangenomen met een vergelijkbare strekking.

Bezien vanuit de gezamenlijke positionering van de ‘lijn 50 samenwerking’ in de ‘Middengebied samenwerking’ en vanwege de genoemde toezeggingen in zowel Gulpen-Wittem als in Eijsden-Margraten, was er in eerste instantie voor gekozen een gezamenlijke raadsvergadering te laten plaatsvinden op basis van een gezamenlijk raadsvoorstel/besluit. Een gezamenlijk raadsvoorstel dat in besluitvormende zin ziet op de aanwending van de procesgelden.

Vanwege corona is de gezamenlijke raadsvergadering niet doorgegaan en is er in de lijn 50 afstemming voor gekozen om dit voorstel in de separate raadsvergaderingen te behandelen. Dit ook om de continuïteit van de samenwerking van het Middengebied niet te laten stagneren aangezien de aanwending van procesgelden een basisvereiste is voor die samenwerking en de verdere uitvoering van het UVP Middengebied. De gemeenteraad van Gulpen-Wittem heeft op 29 mei jongstleden unaniem ingestemd met het aanwenden van de procesgelden zoals die zijn opgenomen in de begroting.

De beeldvormende raadsvergadering begin mei is gebruikt als ‘een tussenstap’ om de gemeenteraad te consulteren en ‘zaken op te halen’ alvorens de volledige BOB cyclus in juni/juli te doorlopen.

Op deze wijze wordt de betrokkenheid van de raad bij de samenwerking Middengebied - en de intergemeentelijke samenwerking in algemene zin - bevorderd.

Het raadsvoorstel is behandeld in de beeldvormende vergadering van 11 mei jongstleden.

Naar aanleiding daarvan is het raadsvoorstel aangepast waarbij met name aandacht is besteed aan;

- Het verduidelijken van de context waarin de behoefte en noodzaak voor procesgeldten moet worden gezien;
- Het verduidelijken van de financiële aspecten;
- Het voorstel om - gezien de kaderstellende rol van de gemeenteraad – het Strategisch Actieplan Middengebied Zuid-Limburg ter vaststelling voor te leggen;
- In dat kader een jaarlijks evaluatie van de voortgang van de samenwerking Middengebied te verbinden aan de besluitvorming.

De context

Strategisch actieplan Randstad Zuid-Limburg (Soete 1)

In februari 2018 verscheen de notitie van Prof. Dr. Luc Soete "*Strategisch actieplan: Randstad Zuid-Limburg, Een eerste aanzet voor een Stedelijk netwerk Zuid-Limburg*" (Soete 1)

Deze notitie, gemaakt in opdracht van de gemeenten Maastricht, Heerlen en Sittard-Geleen (Tripool), maakt een vergelijking met de randstad: een sterk verstedelijkt gebied met een hoogwaardig groen hart: "Randstad Zuid Limburg".

De notitie gaat nadrukkelijker in op de specifieke strategische opgaven van de drie genoemde steden maar refereert duidelijk ook aan het belang van het middengebied voor de gezamenlijke opgaven voor de Randstad Zuid-Limburg:

"Dat is in zekere zin de gezamenlijke opgave voor "Randstad Zuid-Limburg":

- *Het verder realiseren van bijkomende welvaart mede, en dankzij de Nederlandse randligging aan de grens, maar centrale ligging in Europa, met ook alle uitdagingen wat bereikbaarheid betreft;*
- *Het inzetten op saamhorigheid: iedereen aan het werk, aandacht en steun voor sociaal zwakkeren en onderwijs dat verbindt en niet polariseert; en*
- *Het behoud van het unieke Zuid-Limburgs landschap met zijn inspirerende leefomgeving, inclusief cultuur."*

Soete 1 heeft grotendeels betrekking op de opgave van de stedelijke gemeenten in het hoofijzer. De economische ontwikkeling van het Middengebied vraagt een geheel andere benadering dan in het stedelijke gebied. Daar waar in het stedelijke gebied de benadering gericht is op groei is de benadering in het middengebied gericht op het behoud van kwaliteit, duurzaamheid en kleinschaligheid. Derhalve is op verzoek van de Tripool gemeenten, onder leiding van de burgemeester van Maastricht, verzocht om een visie voor het middengebied op te stellen.

Strategisch Actieplan Middengebied Zuid-Limburg "Van groen hart tot groene long" (Soete 2)

De strategie voor het Middengebied behoefde dus nadere verdieping. Dit om een compleet en gezamenlijk strategisch kader voor Zuid-Limburg te verkrijgen zodat er in Zuid-Limburg in gezamenlijkheid kan worden gewerkt met dezelfde richting aan de landelijke en stedelijke opgave die samen de kwaliteit van ons vestigingsklimaat bepalen.

Zodoende ontstond het voorstel om de opgave van het Middengebied in de Randstad Zuid-Limburg gezamenlijk op te pakken. De heer Soete is gevraagd om deze uit te werken en de bestaande visie op Randstad Zuid Limburg te completeren met een strategische ontwikkelvisie voor het Middengebied van Zuid-Limburg. Concreet is de heer Soete gevraagd om een verdiepend onderzoek uit te voeren naar de economische structuurversterking van het landelijk gebied (*de unieke en aantrekkelijke regio*) en zijn strategische ontwikkelvisie voor het Middengebied te geven.

Op 19 februari 2019 hebben de colleges van de Middengebied gemeenten diensgevolge ingestemd met het "Strategisch Actieplan Van groen hart tot groene long" (Soete II). Naast een raadsinformatiebrief van 19 februari 2019 is dit actieplan is toegelicht aan raadsleden tijdens een bijeenkomst op 11 maart 2019 in Voerendaal. Op 8 april 2019 is Soete 2 gepresenteerd en toegelicht in onze beeldvormende raadsvergadering.

Op basis van Soete II hebben de negen colleges de gemeentesecretarissen opdracht gegeven om te komen tot een uitvoeringsprogramma en een uitvoeringsmodel (governance).

Het strategisch actieplan (Soete 2) komt voort uit deskresearch van een grote hoeveelheid 'facts en figures', beleidsdocumenten en andere relevante documenten, gevolgd door meerdere sessies met de gemeentesecretarissen, gesprekken vertegenwoordigers van het Nationaal Landschap Zuid-Limburg, de VVV Zuid-Limburg, LLTB en de drie Tripool directeuren economie.

Het strategisch actieplan bestaat uit vier delen:

1. In een eerste deel wordt op basis van inbreng van de verschillende Middengebied-gemeenten een diagnose gesteld van de eigen ontwikkelingsmogelijkheden en strategische uitdagingen.
2. In een tweede deel worden de eerste contouren geschetst van een gemeenschappelijke brede strategische visie voor het Middengebied.
3. In een derde deel staat de relatie met de Tripool en de drie Centrumgemeenten centraal.
4. In een vierde deel worden de gezamenlijke strategische opgaven, de ambitie voor het Middengebied weergegeven.

Als gezamenlijke strategische opgaven (6) van de Middengebied-gemeenten zijn aangemerkt:

- Energietransitie en duurzaamheid in een bronsgroene regio
- Gezondheid: groene longblaasjes in een signaalrode long
- Natuur- en omgevingsinclusieve landbouw en landschapsbeheer
- Ondernemerschap
- Een saamhorige regio
- Toerisme van de toekomst

Deze strategische opgaven waren de hoofdmoot voor het toen nog te ontwikkelen uitvoeringsprogramma en uitvoeringsmodel.

De strategische opgaven zijn inmiddels ook nadrukkelijk opgenomen in het concept van de provinciale omgevingsvisie. Het ontwerp van die omgevingsvisie zal naar verwachting medio september 2020 voor zienswijze ter inzage worden gelegd.

Uitvoeringsprogramma Middengebied (UVP)

In juli 2019 heeft er in de negen colleges besluitvorming plaatsgevonden over de contouren van een uitvoeringsprogramma. In de periode juli-september 2019 heeft verdieping van het uitvoeringsprogramma plaatsgevonden in samenwerking met de zogenaamde triple-helixpartners. Daarmee wordt bedoeld een samenwerking tussen drie partners zijnde overheid, onderwijs/onderzoek en ondernemers, zoals bijvoorbeeld de GGD, Bureau Trendbreuk, Hogeschool Zuyd, Onderwijsstichting Movare, Burgerkracht Limburg, Actiecentrum Limburg positief gezond, Klein Groots Land, Koninklijke Horeca Nederland, HISWA/ RECRON, LLTB, Rabobank, Nationaal Landschap Zuid-Limburg, Visit Limburg en Provincie. Bij de verder invulling van het UVP en projecten zullen deze en andere stakeholders/partners een essentiële rol en positie vervullen.

Het uitvoeringsprogramma Middengebied is op 22 oktober 2019 vastgesteld door de colleges en vormt een stevige inhoudelijke basis voor de samenwerking die recht doet aan de behoefte van Zuid-Limburg, de Middengebied-gemeenten, hun inwoners en het gebied.

Zoals hiervoor aangegeven is het UVP eind 2019 vastgesteld door de colleges van het Middengebied en zijn de gemeenteraden daarover geïnformeerd door middel van een raadsinformatiebrief van 30 oktober 2019 en een raadsinformatiebijeenkomst op 11 december 2019 in Valkenburg aan de Geul.

Het UVP kent als basis het strategisch actieplan Middengebied Zuid-Limburg “Van groen hart tot groene long”: de ambities uit dit actieplan zijn vertaald naar doelstellingen en uitvoeringsactiviteiten.

Het UVP is daarmee de gemeenschappelijke opgave van de Middengebied-gemeenten op basis van de grootste gemeenschappelijke deler. Hiermee werkt het Middengebied aan een sterker Zuid-Limburg. In het Middengebied wordt het verschil gemaakt langs vier programmalijnen:

- Landschap en landbouw;
- Duurzaamheid;
- Toerisme van de Toekomst;
- Vitale Samenleving.

Dit verschil wordt per programma gemaakt door strategische doelen en tactische/operationele activiteiten.

Vanuit de programmalijnen wordt vanaf de vaststelling van het UVP gewerkt aan uitvoering richting financiering, lobby, beleid en projecten. Voor de investeringsagenda wordt een beroep gedaan op de quattro helix-partijen met een specifieke blik op rijksmiddelen en provinciale/euregionale middelen en middelen van private partijen. Quattro helix wil zeggen een samenwerking van vier partijen: Onderwijs, Ondernemingen, Overheid en Ondernemende Burger, ook wel de vier o's genoemd. Daarbij is de ervaring en de verwachting dat er een stevige financiële multiplier kan worden gerealiseerd door investeringen van bedrijfsleven, kennisinstellingen, Europese programma's en diverse andere partners.

Governance opgave Middengebied

Tegelijkertijd met de vaststelling van het UVP hebben de colleges ingestemd met de verkenning van de governance-opgave passend bij de gebiedseigen opgave van het Middengebied. In navolging daarvan wordt nu gewerkt aan de invulling van de governance, waarbij ook de relatie tot de tripool / Zuid-Limburg nadrukkelijk aandacht verdient.

Met andere woorden: hoe organiseren we een passende/effectieve samenwerking in het Middengebied zélf met een open blik richting bestaande samenwerkingsverbanden, uitvoeringsorganisaties en overlegtafels met - waar nodig - de mogelijkheid om te kunnen 'schakelen op schalen'. De synergie met al die andere samenwerkingsverbanden moet worden bewaakt.

Governance wil ook zeggen dat de samenwerking dusdanig wordt ingericht dat de democratische (bij)sturing en (tussentijdse) controle, het afleggen van verantwoording en uitoefenen van toezicht oftewel: goed besturen wordt geborgd.

De definitieve governance moet zijn vorm en inrichting nog gaan krijgen maar voor wat betreft een tijdelijke governance zijn door de colleges van het Middengebied reeds een aantal samenwerkings-principes vastgelegd:

1. Een governance niet met een aparte uitvoeringsorganisatie maar door inzet van eigen personeel en middelen;
2. Geen zware structuur;
3. Samenwerking is vertrouwen;
4. Samenwerking is flexibel, maar niet vrijblijvend “vrijheid in gebondenheid”;
5. Het realiseren van complementaire opgaven staat centraal, leren van elkaars goede voorbeelden;
6. Voldoende bestuurlijke en ambtelijke capaciteit beschikbaar stellen om inhoudelijk samenwerkingsproces vorm te geven;
7. Uitvoeringsbudget van 3 euro per inwoner voor 3 jaar beschikbaar stellen en begin 2021 een evaluatie uitvoeren;
8. Inzet op kwaliteit op gebiedseigen opgaven;
9. Wel 'coalition of the willing', maar geen vrijblijvendheid, vrijheid in gebondenheid;
10. Experiment en bestendigheid;
11. Vanuit complementaire opgaven van het middengebied en stedelijk gebied samen partnerschap invullen;
12. Het strategisch actieplan Middengebied en Agenda ZL vormen een volledige agenda voor Zuid-Limburg).

In de tijdelijkheid van de governance is ruimte om te experimenteren en willen we graag leren. De ervaringen die hiermee opgedaan worden, kunnen als input gebruikt worden voor de te kiezen samenwerkingsvorm in de definitieve governance. De tijdelijke governance richt zich enerzijds op het proces, hoe kan hier sturing aan gegeven worden. Anderzijds op de uitvoering van de Programmalijnen uit het Uitvoeringsprogramma. De samenwerking in het Middengebied heeft zich tot nu toe gekenmerkt als een bijzonder lichte samenwerkingsstructuur met als gevolg een succesvolle totstandkoming van een strategisch kader, vervat in Soete 2 en het UVP. De inzet voor de samenwerking is tot nu toe gebeurd op basis van inzet van ambtelijke capaciteit zonder verdere afspraken. Nu de samenwerking in het Middengebied een intensievere (uitvoerings-) fase ingaat, mag verwacht worden dat ook nu iedere gemeente hieraan bijdraagt.

Om een beeld van de tijdelijke governance te geven:

De structuur van tijdelijke samenwerking in het Middengebied kent als basis de vier inhoudelijke programmalijnen onder regie van portefeuillehouders en (ambtelijke) programmamanagers. In deze programmalijnen zijn de quatro helix-partners aangesloten: in ieder geval inhoudelijk, waar mogelijk en ook met mensen en middelen. Naast de vier inhoudelijke programmalijnen, die zorgen voor een smalle en diepe samenwerking, zijn er vier gremia voor coördinatie, dialoog en afstemming (organisatie) bestaande uit een Bestuurlijk overleg Middengebied (BOM9), Secretarissenoverleg Middengebied (SOM9), Projectgroep Middengebied (PGM9) en een Werkgroep

De projectorganisatie voor de projecten/programmalijn zal vooralsnog worden bestaan uit bestuurlijk trekkers, één programmamanager, twee coördinerend gemeentesecretarissen en een werkgroep ter ondersteuning van de programmamanager.

Procesgelden Middengebied

Zoals het UVP aangeeft zijn vier uitvoeringsprogramma's zowel complementair aan de bestaande samenwerkingen als onderscheidend op basis van het DNA van het Middengebied. De samenwerking in het Middengebied vindt plaats met een open blik naar andere uitvoeringsorganisaties, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen. Samen staan we aan de lat voor de gemeenschappelijke opgaven en ambities in Zuid-Limburg.

De hier aan de orde zijnde procesgelden zijn nodig om het hierboven weergegeven samenwerkingsproces - met de daaraan onlosmakelijk verbonden governance - te faciliteren. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan de te maken (proces)kosten voor externe onderzoeken, compensatie van ambtelijke capaciteit, (ambtelijke, raads- en college-) bijeenkomsten, bijeenkomsten met stakeholders, publicaties/drukwerk en andere (proces)kosten.

Relatie met bestaand beleid en strategische visie / integraliteit

Kadernota 2020-2023 en meerjarenbegroting

De samenwerking Middengebied en het UVP is opgenomen in de Kadernota 2020-2023 "Fit for the Future" (blz. 13) en vastgestelde meerjaren programmabegroting 2020 – 2023, Programma 4: Dienstverlening en besturen, onder 4.2 Beleidsveld Samenwerking: 'schakelen op schalen' (blz. 50 e.v.)

Het UVP Middengebied heeft een duidelijke relatie met het Uitvoeringsprogramma prioritaire projecten 2020 dat onlangs door het college is vastgesteld en is gepresenteerd aan de gemeenteraad.

In dat kader liggen er veel (opgavegerichte) kansen binnen de samenwerking Middengebied waarbij onze inzet primair gericht is op het programma onderdeel Landschap en Landbouw waarin we reeds een trekkende rol vervullen en voor de overige programma's participeren.

Kadernotitie "Doelgericht samenwerken"

De samenwerking Middengebied sluit eveneens aan bij de uitgangspunten zoals die zijn opgenomen in de door de gemeenteraad op 28 mei 2019 vastgestelde Kadernotitie "Doelgericht samenwerken". Deze uitgangspunten komen nadrukkelijk terug in de samenwerking Middengebied en het UVP: de samenwerking Middengebied is (primair) gericht op de economische structuurversterking waarbij componenten zoals het onderwijs, de duurzaamheidsopgaven, versterken van landschap en natuur en gezondheidszorg een belangrijke rol spelen.

Burgerparticipatie, toelichting en verantwoording

Het UVP is tot stand gekomen met betrokkenheid van de stakeholders binnen de programmalijnen van het UVP, zoals bijvoorbeeld de GGD, LLTB, Rabobank, Nationaal Landschap Zuid-Limburg, Visit Limburg enz. Bij de verder invulling van het UVP en projecten zullen de stakeholders/partners een essentiële rol en positie vervullen.

Financiële en personele aspecten, incidenteel / structureel, begrotingspost

In de programmabegroting 2020-2023 zijn onder “Samenwerking Zuid-Limburg” (niet te verwarren met Economische Samenwerking Zuid-Limburg (ESZL)) onderstaande middelen opgenomen:

€ 75.000,- voor 2020;
€ 100.000,- voor 2021;
€ 125.000,- voor 2022.

Voor de samenwerking Zuid-Limburg zijn dus meerjarig gelden opgenomen en uit deze middelen zijn voor het Middengebied 3 euro aan procesgelden vrijgemaakt. Indien er additionele middelen nodig zijn om de uitvoering van projecten of anderszins te bekostigen zal hiervoor separate besluitvorming van de raad dienen te worden gevraagd.

Procesgelden Middengebied

Van de bovenstaande middelen is voor de periode 2020-2022 als procesgeld Middengebied bestemd:

€ 75.000,- voor 2020; € 3 / inwoner
€ 75.000,- voor 2021; € 3 / inwoner
€ 75.000,- voor 2022; € 3 / inwoner

Het hier aan de orde zijnde raadsvoorstel procesgelden heeft dus betrekking op € 75.000,- per jaar (vergelijkbaar met circa 1 fte per jaar), voor een periode van 3 jaar, in totaal € 225.000,- aan procesgelden.

Het UVP ziet op een uitvoering richting financiering, lobby, beleid en projecten. De investeringsagenda is in omvang indicatief € 50 mln. Bij die indicatie is aangesloten bij de in het UVP opgenomen projecten en de Regio Deal Noord-Limburg als voorbeeld. Daarbij is de ervaring en de verwachting dat er een stevige financiële multiplier kan worden gerealiseerd door investeringen van bedrijfsleven, kennisinstellingen, Europese programma's en diverse andere partners.

Om dit te realiseren brengen de middengebied gemeenten in totaal: 170.000 inwoners x €3,- x 3 jaar = circa € 1,5 mln. bij elkaar als procesgeld. Procesgeld dat nodig is om gezamenlijk de samenwerking Middengebied op basis van gezamenlijke strategische opgaven te kunnen oppakken.

Planning, uitvoering en evaluatie

In het UVP wordt per programmalijn gewerkt met strategische doelen en tactische/operationele activiteiten/projecten die zien op korte termijn (quick wins) en op langere termijn. Over de voortgang en ontwikkelingen in het Middengebied – zowel inhoudelijk als procesmatig – zal jaarlijks een evaluatie aan uw gemeenteraad worden voorgelegd.

Beeldvormende vergadering: 11 mei en 29 juni 2020

Oordeelsvormen de vergadering: 14 juli 2020

Besluitvormende vergadering: 14 juli 2020.

Communicatie

Dit raadsvoorstel ziet besluitvormend op de vaststelling van het strategisch kader samenwerking Middengebied en op de aanwending van procesgelden zoals die zijn opgenomen in de vastgestelde begroting. Uiteraard zal er waar nodig communicatie plaatsvinden rondom het verdere proces van de samenwerking Middengebied.

Maatschappelijke effecten

Door middel van de procesgelden kan het proces van de samenwerking Middengebied worden gefaciliteerd en in het bijzonder de procesmatige invulling en uitvoering van het UVP om de beoogde maatschappelijke effecten te bewerkstelligen.

Risico's

Het niet vrijgeven van de procesgelden betekent dat de gemeente Eijsden-Margraten niet verder meedoet aan de samenwerking in het Middengebied.

Het college van Eijsden-Margraten
De gemeentesecretaris,

De voorzitter,

Mari-An Gerits

Dieudonné Akkermans

RAADSBESLUIT

De raad van de gemeente Eijsden-Margraten

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders;

gelet op de behandeling in de gezamenlijke lijn 50 beeldvormende vergadering;

Besluit:

1. In te stemmen met het Strategisch actieplan Middengebied Zuid-Limburg (Soete2);
2. Kennis te nemen van Uitvoeringsprogramma Middengebied;
3. In te stemmen met de aanwending van de procesgelden Middengebied, zoals die zijn opgenomen in de meerjaren programmabegroting 2020 – 2023;
4. In te stemmen met een jaarlijkse evaluatie van de voortgang samenwerking Middengebied.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 14 juli 2020.

De griffier,

De voorzitter,

Mr. Marc Verbeet

Dieudonné Akkermans